

O MÁXIMO

SUPLEMENTO DE DOCUMENTAÇÃO E INFORMAÇÃO DA REVISTA AGÁLIA (62)

O inusitado debate sobre a norma do galego (e III), consentido na imprensa desde Setembro de 1999, acabou sendo “parado” por intervençom directa dos poderes políticos e lingüísticos da Galiza no decorrer do ano 2000. O jornal *La Voz de Galicia*, talvez o de comportamento mais surpreendente (pola primeira vez aceitou publicar artigos na normativa da AGAL), que tinha recebido ainda outras colaboraçons a alimentar a polémica, proibiu finalmente qualquer palavra sobre o assunto, e o debate definhou em *A Nosa Terra* e noutros diários de menor tiragem. Os textos já reproduzidos na revista *Agália*, que foram aparecendo nesses meios de comunicaçom, evidenciaram tanto a heterogeneidade de vozes e procedência de ámbitos profissionais diversos, como a qualidade ae interesse de argumentos. Eis as referências das intervençons antes recolhidas:

in *Agália* 59 (1999): 381-389

La Voz de Galicia,

03-09-1999, p. 31

06-10-1999, p. 16

08-10-1999, p. 18

12-10-1999, p. 16

17-10-1999, p. 14

01-11-1999, p. 14

A Nosa Terra,

30-09-1999, p. 25

Faro de Vigo,

04-10-1999, p. 57

El Progreso,

21-10-1999, p. 75

in *Agália* 60 (1999): 499-508

La Voz de Galicia,

19-10-1999, p. 18

21-10-1999, p. 18

23-10-1999, p. 16

30-10-1999, p. 16

05-11-1999, p. 18

11-11-1999, p. 18

22-11-1999, p. 14

A Nosa Terra,

14-10-1999, p. 6

04-11-1999, p.

11-11-1999, p.

25-11-1999, p.

25-11-1999, p.

16-12-1999, p.

09-12-1999, p.

13-01-2000, p. 30

O protagonismo dessas notícias e a autoria dos artigos corresponde a C. Casares, M^a do Carmo Henriques Salido, Elias Torres, H. Monteagudo, Celso Álvarez Cáccamo, X. Maria Álvarez Cáccamo, Carlos Garrido, Elvira Souto, Ramon Reimunde, Isaac Díaz Pardo, Suso de Toro, Pilar Garcia Negro, Marcos Valcárcel, José Posada, J. Henrique P. Rodríguez, X. Alonso Montero, Enrique Sáez Ponte, Valentim Rodrigues Fajim, Jorge Martins, Vítor Vaqueiro, Bernardo Penabade e João Guisan Seixas.

Retomamos e acrescentamos, finalmente, outros depoimentos que completam e explicam algum aspecto da mesma discussom que foi acompanhada pola revista. Também se completa com umha referência de jornal a proposta do MANIFESTO CARVALHO CALERO reproduzido no número anterior. Notícias da actividade parlamentar em Madrid e referências de páginas web fecham este suplemento. Proximamente vamos procurar a entrada gradual de informaçons e colaboraçons mais diversificadas, para além dos temas de interesse habitual.

El eurodiputado del BNG asegura haber sorprendido en Bruselas y Estrasburgo al propio Mario Soares

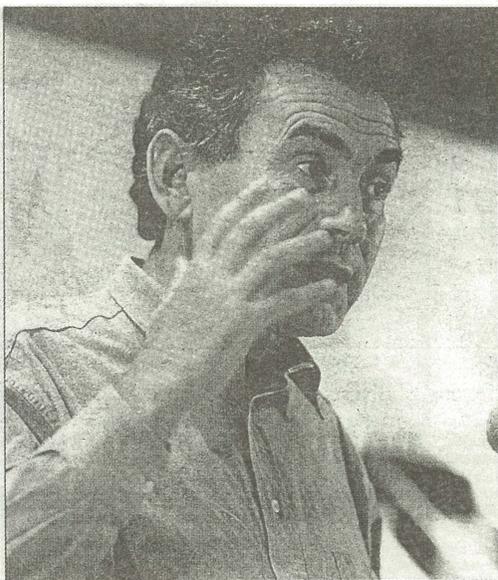
Nogueira, en portugués en Europa

LUIS VILLAMOR
SANTIAGO

El eurodiputado del BNG, Camilo Nogueira, utiliza el idioma portugués en las comisiones y plenos del Parlamento europeo. Nogueira, en rigor, asegura que lo que hace es «falar galego con acento de Fisterra, que é a terra da miña muller», pero todas las actas en las que se recogen sus intervenciones están escritas en portugués y él las suscribe plenamente. «Camilo» recibe felicitaciones de Mario Soares cuando dice «instituições da União Europea», «proteção de Timor» y «ameaça».

El eurodiputado del BNG se siente cómodo haciendo uso del idioma de Camoens, y se propone emplear en Bruselas un vocabulario común, que acerque las dos lenguas, gallego y portugués, pertenecientes al mismo grupo ibero-románico occidental, y habladas por 14 millones de personas a ambas márgenes del Miño.

Nogueira asegura que se expresa con estos términos de aproximación en las comisiones de las que forma parte, Po-

XURXO LOBATO

Las actas del parlamento roeogen los discursos de Nogueira en portugués

lítica Regional, Agricultura y Pesca, y en los plenos que se celebran en Estrasburgo y, ocasionalmente, en Bruselas.

El europarlamentario del BNG observa que tras el deba-

te sobre Timor, fue felicitado por Mario Soares, «que o tiña detrás», por su pronunciación y buen decir en portugués. Al cantautor y ahora eurodiputado vasco Gorka Knörr le habría

sorprendido también la oratoria galico-portuguesa de Nogueira.

El BNG, en realidad, quiere oficializar el gallego en Europa por la vía del portugués, y Nogueira se lo ha tomado como una «cuestión de principios». Trata de que se reconozca en la UE «que o galego pode camiñar tamén pola vía da oficialidade do portugués».

Camilo insiste en la cuestión lingüística y refiere que 50 millones de personas en Europa hablan idiomas que no son oficiales en la Unión. La proximidad del gallego y del portugués será utilizada por el BNG para que la lengua propia de Galicia adquiriera rango de idioma oficial en la UE.

Ante la posibilidad de que el gallego pudiera acogerse a subvenciones europeas para la promoción de ámbitos como el audiovisual, al amparo de la lengua lusa, explica que se trata de que «sexa oficial para todo tipo de programas». Nogueira sostiene que el gallego «ten unha vía de entrada en Europa co galego-portugués» y está dispuesto a aprovechar este carril.

La Voz de Galicia, 20-09-1999

El Mundo, 22-09-1999

El Correo Gallego, 22-09-1999

Corrocion acoge la primera jornada de "Trasatlántico", un encuentro literario que reunió ayer a 17 escritores gallegos

MOLLA, Deputación La Voz de Galicia, 22-09-1999 La primera jornada del ciclo de literatura "Trasatlántico: Encontro no Frutillar", en el que participaron diecisiete escritores gallegos. El tema central de esta reunión es la relación del escritor con su tiempo y su espacio. Los autores que participan son: Carlos Quinteiro, "na xornada de hoxe -por-que- debémosnos lembrar nos interesantes casos o problema do multilingüismo, o do galego e do portugués"; e aproximadamente "pela tarde". Ademais, de los diversos debates organizados en beneficio de las finanzas y salud, los escritores realizaron una excursión a Fisterra, donde visitaron la zona del faro y el castro romano de San Xil de Balizán. La jornada de hoy con nuevos debates de debate.

Chale recordo que este se el segundo año que se organiza un reunión de este tipo, ya que el primer Congreso de Escritores Gallegos se celebró en 1997. Este año el que participaran escritores de España y Portugal.

Según Carlos Quinteiro, uno de los organizadores de este encuentro de narradores y poetas gallegos, "secreto de éxito de esta iniciativa es el intercambio de experiencias, el intercambio de conocimientos, el intercambio de presencios, el intercambio de la cultura de escritores gallegos".

Indicar por último que esta iniciativa la está organizada por la Universidad de Santiago en colaboración con el Ayuntamiento de Molle e a Consellería de Cultura, Comunicación Social e Turismo.

HOY MIERCOLES | XAVIER ALCALA
Ortografía sensata

Lonxe do Impais necesario, en terras brasileiras releo un clásico imprescindible, *Fogo morto*, de Lins do Rego, e relembro noticias do xornal sobre os encontros arredor das literaturas peninsulares en Pontevedra. Gustaríame ter participado neles; coído que podería aportar algo de experiencia sobre a relación de Galicia e Portugal, que vén formando parte de miña realidade vital desde o lonxincuo día de San Pedro de 1972 en que saín cara a Lisboa para o primeiro traballo, nunha fábrica de centrais telefónicas.

Esa experiencia trouxo sempre en paralelo a enxeñaría coas cousas da humanidade que se conteñen no idioma e na literatura, e incluíu relacións das que me

podo gabar, coma as de Rodrigues Lapa e Guerra da Cal, mestres inesquecibles, idos do mundo sen imaxinaren a caída da fronteira miñota e o proceso de integración socio-económica que se está a producir.

Nos encontros, Carlos Casares dixu que existe un grande interese dos escritores galegos por establecer unha ponte de letras cara alén-Miño, «non reciproco pola parte dos portugueses»; pero João de Melo pediu máis atención dos

editores galegos á literatura «en teoría irmá».

Casares falou dunha «ortografía sensata» para o galego e De Melo desafiounos a listarmos autores portugueses alén de Pessoa e don José el Canário (así chamado polos meus amigos de Braga).

Ben, como me dicía o colega Xabier Docampo, en Pontevedra veuse falar do que moitos falamos hai décadas, logo de incluírmolos nas nosas bibliotecas a obra completa de Eça de Quei-

roz, mago insuperable-traumatizante para os narradores portugueses.

A escrita demótica do galego tivo o seu rendemento en tempos, mais non pode seguir así porque, dicía Guerra da Cal, «arraha com tanta enhe»; e o sistema escolar de Galicia debe incluír a aproximación que conduza á integración sen perda de peculiaridades.

Xa contei de paso noutro artigo que, para un congreso de tecnoloxías da información no Porto, os colegas pedíranme que «chamase a atención» expresándome en galego. Se cadra, polos camiños da realidade —o da técnica e a economía— imos chegar a onde a literatura non dá chegado. En fin, sorté a miña, que pode exercer de calefón.

Galego en Estrasburgo

Do eurodeputado Camilo Nogueira que el emprego a galego en Estrasburgo perante a admiración do mesmísimo Mario Soares, que o felicita, e que o fai con naturalidade, só pódolle o acento da fala fisterrá, que é a da súa muller. É creálo ben, porque é o que fago cando falo cos irmáns unguísticos de Aven Maño, só que ponendo acento oriental, por exemplo, en 'acciois' e 'compensaciois', 'sarcaciois' que tanto se parecen as que uti usan. Nos congresos organizados polo Pen Clube Internacional en Madeira e Río de Janeiro ou en Santiago —nos que eran oficiais o portugués e o galego, respectivamente, cando o francés e o inglés—, as escritoras e os escritores participantes usaron ambas modalidades con toda normalidade como se fosse unha soa lingua.

O galego-portugués une a catorce millóns de falantes desta franxa atlántica da península e as dúas falas están moi próximas, non sei se máis ou menos que as do castelán de aquí e alén mar, pero por aí andarán posiblemente. O que pasa é que as nosas estiveron afastadas polas razóns históricas que coñecemos e pola intromisión doutra lingua allea que fixo das súas. Por iso deberamos conseguir canto antes un achegamento cultural e os políticos non poden quedar á marxe desta conquista recíproca. Eles xogan o seu papel en procurar que o común dos portugueses nos lome en serio e deixe de contestarnos no seu castelán cando nós lles preguntamos algo no noso galego.

Na babel europea hai cincuenta millóns de persoas que non falan unha lingua oficial da unión. É triste representar un pobo e ter que emudecer en Estrasburgo. Iso comprobárono alporzados os políticos que alí falan español cando viron a súa lingua postergada polo alemán.

Toda acción que poida emprender Camilo Nogueira a favor do galego aproveitando esta incuestionable irmandade paréceme sensata e digna dun aplauso. Tanto como deosto o feito de que outros políticos que deberan tender pontes normalizadoras para un froitífero intercambio cultural, dada a súa influencia e o seu poder, baixen a Lisboa, Porto ou Braga falando cos seus colegas, e coa sociedade portuguesa en xeral, na lingua de Castela.

Helena Villar Janeiro

Varios escritores apoyarían una ortografía gallega más parecida a la portuguesa

IRIA VÁZQUEZ CARBALLO

En la última jornada del encuentro de escritores gallegos, que se celebró ayer en Corcubión, los participantes abordaron la reforma ortográfica del gallego. Según Suso de Toro, organizador de las jornadas: «aquí hai xente da Real Academia Galega e outros que son reinteigracionistas, e o diálogo propúciun un certo entendemento. Ambas partes están dacordo na conveniencia dunha escrita máis próxima ó portugués». De Toro definiu el problema de la reforma ortográfica como «algo que envenenou moito a literatura de hai uns anos, pero aquí falouse amigablemente».

También se habló de la relación de los escritores con los medios de comunicación, de la adaptación de otras li-

terarias al cine o la televisión y de los influencias literarias de cada uno.

El foro, que reunió a los autores bajo el lema *Traxadítico: Encontro no Finisterrá*, fue calificado por Suso de Toro como una «experiencia realmente moi positiva, creo que para min e para todos os asistentes, porque houbo un ambiente moi distendido e informal». Además, aseguró que los organizadores intentarán repetir este encuentro cada año con más escritores gallegos.

La autora Marina Mayoral, que estuvo entre los invitados al foro, destacó que uno de los aspectos más interesantes es el de la creación conflictiva do escritor co lingua, que nas comunidades bilingües como é a nosa é sempre unha relación de conflito, pero a min paréceme un conflito enriquecedor».

Los escritores expresan «moitas dúbidas» sobre el gallego que se utiliza

IRIA VÁZQUEZ CARBALLO

Las jornadas de escritores gallegos *Traxadítico: Encontro no Finisterrá*, que se celebraron en Corcubión, se centraron sobre el análisis de la lengua y la literatura gallegas. Suso de Toro, uno de los organizadores del acto, destacó que «hocho autores que estruturaron un gran pensamento sobre o futuro do galego e polo tanto de xénero literario e outros, en cambio, analizaron un grande optimismo e consideran este como o maior elemento e con máis elementos de moitos escritores de fora, en

xeral, a maioría expresaron moitas dúbidas sobre a lingua que se está a utilizar».

Los escritores abordaron en la primera sesión del encuentro la cuestión de las expresiones «accracionismo» o no al portugués y qué tipo de gallego (alto se debe utilizar. A este respecto, Suso de Toro aseguró que «cando pensamos que encontramos esperanzas con que se falseen máis das tradicións literarias, cales son os seus clásicos preferidos, se te influíu, os autores da túa lingua, os portugueses ou os de fora. Manda (por hoy) espero que se fale dilo».

Discusión pública sobre a lingua e literatura gallega.

Os outros días

Alfredo Conde

Somos perdedores

LUNS pasado lin nalgues, a verdade é que non recordo onde, pero si nalgues, algo respecto da satisfacción dun dos nosos eurodeputados de ó parecer se expresa no Parlamento Europeo nun patuño do portugués e mesmo é felicitado polo propio presidente Mario Soares que ó parecer está detrás del.

É o noso eurodeputado está feliz. Deus o bendiga. A proximidade das nosas dúas linguas romances é tan innegable como innegable resulta a do italiano co español, a deste co romanés ou a do romanés co portugués, por citar algúns casos, non tan próximos ó daquela dona que fa falar francés botaba man do 'e' paraxóxico e facía que todo rematara en 'e'.

Recordando tales proximidades estamos todos de acordo coa do galego e do portugués, moito máis innegable cás outras, iso sen dúbida.

Perdido é 'e' paraxóxico por mor das teimas do noso Afonso O Sabio, por certo que pai dunha raíña portuguesa, témo-lo moito máis doado cá dona aquela e onde ela dicía 'le quesé' e 'la biciclelé' nós podemos pronunciar '...ques' onde 'cions', '...caó' onde 'ción' e así ata un léxico común que achegue as dúas linguas, eu que sei, 'exquisito' onde 'espantoso', 'espantoso' onde 'exquisito' e así. Realmente témo-lo ben doado.

Houbo xente que sempre falou galego, que sempre falamos galego, vaito, afirmando diante da outra lingua romances da pra ben e pra mal dispoimos, refírome ó español; enfrontada a ela e fuxindo ó tempo da castellanización do noso léxico e da nosa sintaxe, da nosa fonética e da nosa prosodia, o galego era galego e nós eramos nós.

De pouco nos valeu. Confésome dos perdedores, porque non lles caíba a menor dúbida ós meus compañeiros de

amorosa viaxe lingüística que estamos chegando á nosa Estación Termo. Asimilando o galego ó portugués acabará por ser subsumido e tal día fará un ano. Diño noutras palabras: saír dun souto pra se meter noutro. E deste segundo hai ser ben pouco doado saír.

¿Non poderemos seguir intentando ser nós mesmos? ¿Tanto deveceu a nosa autoestima ou tan pouco tivemos sempre que non seremos quen de evitar a dependencia de nos valer do idioma irmán pra andar polo mundo e saíndo do colonialismo cultural madrileño ir dar de foicos nos lisboeta? A Galicia da España autonómica ten por capital legal, oficial e deseada a Santiago de Compostela, a Galicia de expresión portuguesa terá por capital cultural a Lisboa.

Entendo o contento de Mario Soares e as felicitacións recibidas polo noso feliz eurodeputado.

Son definitivamente un perdedor. Se os meus teimas me sobrevivisen, que que idioma o han facer, no mesmo no que eu os escribín? Dentro duns anos, senón antes, as xentes coma min seremos exemplos de especies extinguidas, notorios casos de traizón a España e Portugal, ó español e ó portugués, señoritos aldeáns que fuxiron do universalismo de dúas linguas máis ou menos faladas por trescentos e por cento cincuenta millóns de seres, respectivamente, pra se manter na cegueira dunha lingua pegueñeira e inútil, cunha tímida coita de mercado, bica pra falar no caso, pero non pra nada máis que se puidera considerar útil e aquela. Somos perdedores, meus amigos, perdedores.

Vaian tomando nota e caían da burra que aínda están a tempo. Per-de-do-res. ¡Ouh, a Historia, esa gran e protibularia dona en que acabou por converternos!

grupo@correo.gallego@elcorreo.gallego.es

O GALEGO E O PORTUGUÉS

Camilo Nogueira, que sabe da historia de Galicia como o que máis sabe, falou no Parlamento europeo en portugués, e a alguén non lle pareceu ben. Se tivese falado en francés ou en inglés, ao mellor, ese alguén non se enfadaría.

Camilo ten a opción de utilizar algún dos idiomas dos estados da UE, entre os que están o castelán e o portugués, e elixe por afinidade lóxica o portugués, que é fillo do galego, mentras que o castelán é un irmán de non fiar na nosa fala onde ten acentos inconscientes metidos nela.

O portugués é un idioma hispanoh. Camóns sentíase orgulloso de ser hispanoh. Francisco Grandao pídelle a Xohán IV que recuse a Felipe II o título de Rey de España porque xa se desmuni Portugal que é parte principal da Hispania. E Almeida Garrett di: «Hispanohs somos e de hispanohs debemos juzgarnos. Máis de castelán, nosos. E o castelán engañar. «Os galegos» arcaísmo vi-

vir con Castela dentro dun mesmo Estado, pero, eso si, reclamando.../... unha máxima soberanía». Ise recoe que hai

séculos (926 anos) sen amparo legal a o nos privar do último rei que tivo Galicia; tempo no que o castelán machucou canto

póética, mais no século XIII, ao mesmo tempo que o castelán, pason a se empregar como lingua xurídica. A independencia política da Galicia braca-reuse, por motivos familiares e certos privilexios e preeminencias lidiados nos campos de batalla, non romperon a unidade lingüístico-cultural das dúas Gaizgas, que perdurou inalterada ata o século XIV, no que Portugal consolidábase como Estado na aventura trasatlántica do seu imperio.

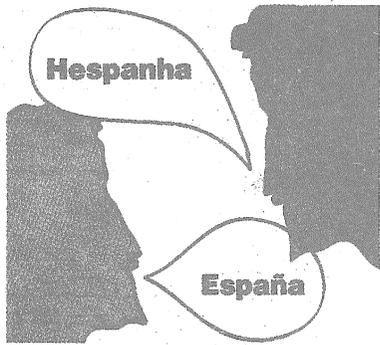
Se non nos acercamos a Portugal en tódolos campos da comunicación, da industria e do comercio, no século XXI, no que entraremos o 1 de xaneiro do ano 2001 (e non como se está programando para o 1 de xaneiro do ano 2000), no século XXI, digo, o galego ficará como unha lingua litúrxica, que só se falará nos laboratorios de filoloxía universitaria.

Hai poucos días dicíalles a uns caltos profesores de Caldas da Rainha que tiñan que aceptar que o portugués é galego,

máis o galego non é portugués, o que aceptaron como persoas intelixentes e informadas, razón esta pola que o Camilo Nogueira fala no Parlamento europeo nunha lingua máis vinculada a nós que o castelán.

A quen vive do erario público estas cousas non lles preocupan e no mellor dos casos poden sospellar que coa súa transixencia non están facendo ben, pero a corrección déixana para mañá. Aínda hai que estudar moita historia.

Falaba hai poucos días o emigrante e economista Enrique Sáez que a gran obra da Galiza era o ser naí un idioma que hoxe falan 200 millóns de almas, campo no que teríamos que acercarnos para o 1 de xaneiro do ano 2000, no século XXI, digo, o galego ficará como unha lingua litúrxica, que só se falará nos laboratorios de filoloxía universitaria. Hai poucos días dicíalles a uns caltos profesores de Caldas da Rainha que tiñan que aceptar que o portugués é galego, ba dun xeito parecido.

entre galego e castelán desaparecería no momento en que o nacionalismo mesetario, que resultou ser o máis intrinsecamente, recoñeceu que a España é un Estado plurinacional.

puido. Fronte ao catalán, que perdeu o amparo legal hai 285 anos, o que lles permitiu aos cataláns unha restauración máis rápida e mellor.

Dende finais do século XII o galego coñécese como lingua

Certo que o galego leva nove

A baloira

Anxo Tarrío Varela

El Correo Gallego, 04-10-1999

A ver se nos aclaramos

O parlamento europeo polo BNG, Camilo Nogueira, parece (será certo?) que está moi contento porque logrou meter de xangüi o galego en Estrasburgo, disfrazándose de portugués con non sei cuántos fisterás, cousa que lle valeu os aplausos do tamén parlamento (portugués) Mario Soares. Un feito, este, polo que parece, que Nogueira celebrou con efusión, pero que a min me sobrecolle un algo.

En Estrasburgo, os parlamentarios teñen que se expresar nunha das linguas recoñecidas ali como oficiais. E xa que logo, mentres o galego non ten recoñecemento pleno, Nogueira falará nunha delas, na que mellor saiba facelo ou na que mellor lle convéña politicamente. Pero polas declaracións que seica emitta, non foi así, senón que, sen se expresar en ningún dos idiomas oficiais, fixo como que falaba portugués meténdolle ao seu galego un acento fisterá, concretamente de Toba. Polo que parece, nin os portugueses se decataron do asunto. Causa rara.

Cómpre recoñecer que Nogueira non é un don doado, pois expresouse en castelán, que é a lingua que máis nos perxudicou historicamente, certamente sería pouco afortunado, tendo en conta o partido político ao que representa. Pero entón, ¿que facer? ¿Estivo ben o que fixo (se o fixo) Nogueira, como parece que interpretan moitos comentaristas de prensa? Eu coído que non, porque iso supón deixar sen posibilidades ao galego de recoñecemento europeo como lingua diferente, que o é, tanto do portugués como do castelán, cando das outras linguas neolatinas. Iso supón, en definitiva, facer do galego un dialecto do portugués, como antes se dicía que o era do castelán, e nin tan seguro un dialecto culto, senón coloquial e familiar. A proba é que non tardou moito María Xosé Queizán, por

exemplo, en saír dicindo que o galego culto é o portugués.

Non son poucos os que están de acordo nisto último, pero tamén moitos somos os que non o estamos, e queremos que o galego seica recoñecido como idioma de seu e como lingua de comunicación en todos os ámbitos e rexistros, incluídos os ámbitos nos que cómpre expresarse en rexistro culto ou estándar, algo que precisamente lle custou o galego case cento cincuenta anos de penurias e traballos. ¡Haberá que renunciar a todo o que se leva feito! Pois este cronista, que é partidario de achegar ata onde sexa razoábel os ortográficos do galego e máis portugués, coído que non, que non podemos minorizar agora todo o esforzo realizado.

Que non lle podemos dicir a Rosalía, a Manuel Antonio, a Cunqueiro, a Blanco Amor e a tantos e tantas que nada, que traballaron en ven e que escribiron nun dialecto de pantufla.

Seguramente Nogueira sabe o suficiente portugués como para facer un papel digno nesa lingua, emán (por que deturpar ou impositar o galego para facelo peor que portugués?)

Hoxe, día catro de outubro de 1999, cando teña que comezar as miñas clases de literatura galega na Universidade de Santiago, eu non vou dicirle aos meus alumnos, porque non debo, nin poder, nin quero, que van asistir a unhas clases onde se lles falará dunha literatura doméstica, menor e dialectal, feita nunha lingua que ten que pasar á festa europea debaixo do disfraz portugués, como pasabamos de 'volilla' nos nenos ao cine ou ao circo, durante o franquismo, debaixo da gabardina dos curmáns maiores ca vista gorda dos portieiros, que comprendían a nós inda aqueles. Hoxe por hoxe, de indiano, nada: hai un riquísimo patrimonio propio e non temos por qué andar á esmola. A ver se nos aclaramos.

HOY MIERCOLES! XAVIER ALCALA

Portuñol

El Mundo, 06-10-1999

ofrezo a escritores, profesores de todos os niveis do ensino, lexisladores e políticos en exercicio da administración.

Na miña ausencia (vexo polos xornais atrasados) volvense meter no asunto ortográfico.

De supeto, volvéuse tocar no discurso que se silenciará opara gañarmos comprensión popular (consultade hemerotecas).

Coído que algúns sinaleiros militantes a favor do integracionismo (non reintegracionismo) levamos calados ben tempo; se cada, algúns falando portugués máis cada día; e todos a vermós o imparable do que nos vén logo de que caese a fronteira brasaltrical do Miño. Haberá que falar.

gunteille por que seguía as liñas escritas. E respondeume algo que me deu que pensar: «Me llama la atención, ché, porque está escrito en porruñol...»

Essa foi a visión do galego con grafía desviada (vede Carballo Calero) non reintegracionismo que se expresa en portugués, que coído en portugués, que sabe das interferencias entre dúas das grandes literaturas europeas das Américas.

Essa é a visión «obvencional» que, non retorno ao Impaís,

a tentación de pedirle unha capirriña en castelán e deixar que se enbalsamase conversación en castelán, morendo con palmeritas, morendo de espicio e música diésica ao fondo. Na confianza de correctores comúns, non tivo inconveniente en dar a vista no texto que se anda a corrixir cun rotulador vermello. Con velle das pedanterías do meu texto académico, pero con sorpresa de que reparase nelas un músico varado da miña praia lonxínica da súa terra pratese, pre-

Estiven fóra e lonxe, noutro continente e noutro hemisferio; pero non me puiden desprender de canto andá a rolda polo meu maxán. Xa sei que as cuestións lingüísticas se a vén demobesitar, que a vida tamén obsesión, cando un anda sempre engañadillo con algo específico, logo lle aparece a circunstancia propiamente...

Digo iso porque, estando na Praia da Tarraruga da Península de Buzios, alá polo Río de Janeiro, coñecín un arxentino cun viaxazo que en principio me despitou polo seu inglés de americano con estudos e a seguir polo portugués de sotaque brasileiro de xente ben.

Finalmente, cando tente a falar como arxentino bernado, non puiden evitar

Galego ou portugués, reverdece a polémica

PANCHO TRISTAN

SANTIAGO.— ¿Escribimos ou escrevemos? Segundo a normativa oficial da lingua galega, *escribimos*, pero esta pauta leva anos sendo cuestionada, e non son poucos os que prefiren dicir que *escrevemos*. A moi grandes trazos, a polémica enfrenta a reintegracionistas e a defensores da normativa actual. O debate chegou nalgúns momentos a tal punto que, nunha ocasión, un escritor reintegracionista aseguraba considerar a un dos autores da actual normativa, «un dos principais criminais de Galicia».

Unha serie de coincidencias fixo que a discusión volvese agromar nas últimas semanas. Dunha parte, Carlos Casares, un titular na prensa dicía que o presidente do Consello da Cultura Galega defende unha aproximación das normas ortográficas galegas ás da lingua lusa. Doutra banda, o eurodeputado Camilo Nogueira explicando que nalgúns das reunións, en Bruxelas, fala en algo que é parecido ó portugués. E, por fin, 17 escritoras e escritores que, reunidos en Corcubión hai algunhas semanas, tamén falan da posibilidade de cambiar a norma.

Iso foi o que pasou, e a discusión volveu ó rego do importante.

Estas tensións son normais, segundo algúns especialistas, para unha lingua que ata agora, e por razóns históricas, non se puido dotar dunha norma: o primeiro dicionario de español, o de Nebrija, ten 500 anos, e de aí que haxa menos conflictividade.

É este un debate lonxano á sociedade pero que podería incidir moito nela: a lei 3/1983 establece que «o galego é a lingua propia de Galicia», e que a elaboración e actualización das normas lle corresponde á Real Academia Galega. ¿Que pasaría se esta institución decidise que o galego comece a escribirse coma o portugués?

Posturas

Os reintegracionistas sentíronse ata agora excluídos. Das axudas ás publicacións de libros, por exemplo. E indignados por unha ortografía oficial á que acusan de «españolista». Para os filólogos que queimaron horas e horas facendo os estudos que deron lugar ás normas, estas son as máis «coherentes», «sinxelas» e «respectuosas coa tradición».

Joao Guisam Seixas, escritor reintegracionista, non ten dúbida: «a reintegración —co portugués— é o único camiño para a supervivencia do galego». Fala da multiplicación da «presión» que exerce ó castelán sobre unha lingua que ten unhas normas ortográficas que lle son semellantes. «Así, o galego será sempre subsidiario do castelán, di. E fala tamén de estreitar os vellelos co portugués. De buscar unha maior intercambio de produción cultural con Portugal.

Tamén a presidenta de Mesa pola Normalización Lingüística,

A coincidencia dunha serie de feitos devólvelle o pulo ó debate sobre a ortografía oficial da lingua

Concha Costas, ve necesario «abrir máis portas á cultura lusófona». Todas as persoas consultadas coinciden nesta idea. Pero o debate sobre a ortografía é algo que deben resolver, di Concha Costas, «filólogos e lingüistas» sentados a debater sen prexuízos e esquecendo enfrontamentos.

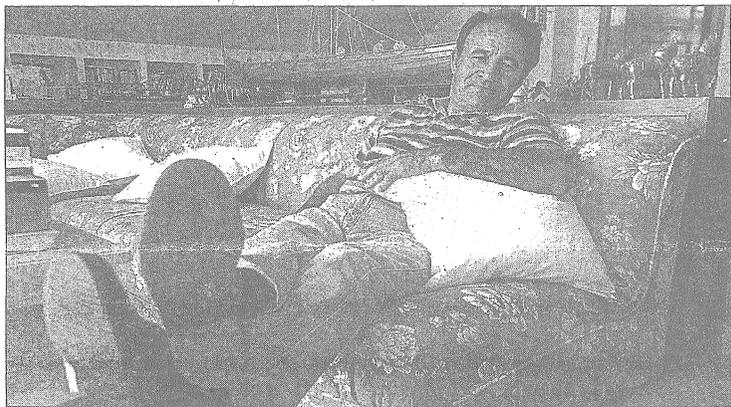
A deputada do BNG —e ade-mais filóloga— Pilar García Negro está tamén no grupo dos que defenden cambios: «En primeiro lugar, chegar ós mínimos».

No argot enténdese por *mínimos* a aceptación dalgunhas convencións ortográficas do portugués non contempladas para ó galego. Para Pilar García Negro, os cambios non deben parar aquí. «O día de mañá —despois de establecérense os mínimos— haberá que consolidar unha ortografía». Non desbota, García Negro, a idea de ir máis alá na aproximación ó portugués.

Outra opinión: «Está claro que a elaboración da norma dun idioma

non remata nunca». quen así fala é o membro da Real Academia e do Instituto da Lingua Galega (ILG) Francisco Fernández Rei. Fala con calma, Fernández Rei, como quen ten que entrar unha vez máis nunha discusión que semella que nunca vai rematar. «Todo é modificable, e a normativa pode ter erros, pero a maior diferenza que temos co portugués está na fonética. ¿De que vale disfrazar a ortografía?».

Nin Fernández Rei nin ningún chamado por este xornal se opón a un encontro para debater a cuestión. Un encontro serio, diñ, que acabe cun problema que está a prexudicar á lingua.

MIGUEL FIGUEROA

Casares e a aproximación «sensata»

As súas palabras están na orixe do reverdecer da polémica. O presidente do Consello da Cultura, Carlos Casares, explicou unha tarde que un amigo seu, escritor e portugués, lía as súas obras en castelán ó le resultar máis comprensible có galego. Lembrando esta anécdota, Casares dixo estar a prol dalgúns cambios ortográficos. «Consideran extra-

vagante a nosa ortografía», di agora. De aí que defenda que, «aínda acatando a normativa e entendendo que o galego e o portugués son linguas distintas, o máis sensato sería estudar unha solución que achegue a nosa ortografía á portuguesa». Para o escritor, «non podemos pechar os ollos a unha reforma que pode merecer a pena».

Noticia da rede

A Galiza e a Comunidade dos Países de Língua Portuguesa: O sonho do galegismo.

A frase está sacada de internet. A rede estase a converter no medio de difusión das ideoloxías todas. E hai varias páxinas web, case sempre a prol da opción reintegracionista, nas que se dá discusión sobre a normativa. Unha delas é esa que defende a integración de Galicia no organismo que agrupa ós sete estados que teñen por lin-

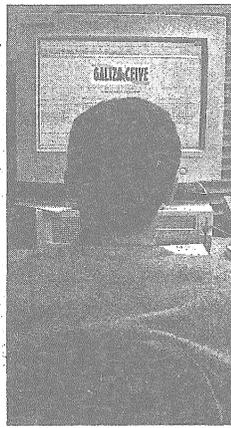
gua oficial o portugués.

O reintegracionismo é, ademais, unha das bandeiras dos máis significados grupos políticos do que se considera *extrema esquerda*. Da Assemblea da Mocidade Independente, por exemplo.

A páxina web *Galicia Ceibe*, dende a que se accede ás páxinas de diferentes grupos reivindicativos, comeza a súa descripción de Galicia coas seguintes palabras: «É un país

lusófono de más de tres millóns de persoas».

Os vellelos entre a política e o lusismo non se lle escapan a case ningún. É habitual, por exemplo, que nas conferencias de Xosé Luís Méndez Ferrín haxa algún disposto a preguntar polo tema da normativa. Pola súa ideoloxía política é un dos escritores que mellor conecta con certos grupos políticos. Pero emprega unha norma moi próxima á normativa oficial.

Un usuario de internet.

OSCAR AMESTOY

Alá hai días, fomos a Cambados ó acto de ingreso de Francisco Fernández Rei na Real Academia Galega. Era sábado, e era acto académico con tódolos formalismos da institución, pero quixo ser algo máis. E foino. Un pasaiño, ó mellor, non viero de rexeñación e dignificación dunha casa ata hai moi pouco extremadamente sectoria. Haberá que o puntar na conta boa e xenerosa de Paco del Riego.

Emporiso, ó acto académico ameullel Paco Fernández Rei o contido verdadeiro. Os dous ou tres centos de persoas presentes saímos cunha sensación gozosa, non só polo ingreso do amigo, compañeiro e profesor, senón porque nunca coma tal día se nos despechou unha Academia tan ligada á lingua e ás xentes desta nación. O pobo de Cambados alí estivo, non instituído presidido pola figura de Cabanillas. O pobo mariñeiro, as xentes que configuraron o mundo e a lingua do novo académico. Canda eles, o pobo traballador de Galicia así se representou, ese pobo que configurou, qué se lles vai facer, o mundo e as referencias de tantos de nós outros. Así é; por algo se exhibiu no discurso, culto, un agradecemento orgulloso polo regalo impagable desta lingua dos nosos pesares e as nosas alegrías. Fernández Rei proclamou fachelos a súa orixe, o pasado, o presente e o futuro da lingua dos galegos, teimados na súa resistencia calada para nos entregaren un idioma que se nos aparece como legado cultural insubstituíble.

Asemade, que como sabemos non significa así mesmo, noutro escenario de costa e ningún mar, a lingua era invocada. Iso ben, neste caso sen cheiro a argazo, a tarrello ou a masa de area e cemento. Non debía se-la mesma lingua que protagonizar o acto de Cambados, cheiro, son, bnuar, suar, non; era a outra, a lingua auguñta borralleira, pendello de dotes e desexos, chousa de pesadelos e consciencias asombradas, a lingua lambetada inasoraba que tantas veces lles evitamos ós nosos fillos. Alí reluciu coma unha paterna, supoiño que pagá, a lingua extravagante.

Ó lonxe, nese horizonte de cavorco e cinza que levamos por identificación os que vimos das terras de dentro, avanzaba a renuncia batoporela de Camilo Nogueira en Estraburgo. Camilo Nogueira, ó deputado que mandamos para Europa tantos galegos e galegas que confundímo-la lingua co estrume de merda de caballo e os mapas de cemento branco que nos artizaron nas mans, levaba días teimado el tracexando crebámo-lo ceo con sol que non queremos ver. Porque a min é a miña tribo de paiáns non nos gusta a luz do sol; queremos o ceo gris e a chuvia fina, que nos protexen.

■ **DOUS POLOS DA LINGUA.** Así, en tan pouquiño tempo, a lingua revelóuse nos imáns de dous polos. Un atráñanos á tribo dos paiáns asilvestrados; o outro, ó mundo supremo da cultura literaria. A un apegámonos mariñeiros e fillos de labregos e do proletariado urbano, ben que con estañas excepcións de académicos e profesores, poñámos por caso Ramón Lorenzo, Franco Grande, Antón Santamarina, Alonso Ximeno, Manolo González ou Fernández del Riego; ou escritores de escasa entidade para compartir foro trasatlántico, poñámos por caso Méndez Ferrín. O outro apegábase a vanguarda polifónica da nación por fin presente en Europa, Meca da liberdade, a xustiza social e a guerra xenocida, ben que quizais a nación se compón de empresarios xustos e patrióticos que reinvesten beneficios e reparten plusvalía entre traballadores de contrato fixo e condicións dignas. Acó, a lingua en estado extravagante e inculcto. Acolá, o futuro en estado puro e culto. Non o negue o lector; é extravagante a presenza das clases máis humildes nun acto dunha Academia; é extravagante a proclama orgullosa do novo académico ó lles dar ás falas illetradas carácter de lingua de cultura; é extravagante que Fernández Rei, un simple Catedrático de Filoloxía Románica, teime, descoñecedor da ciencia pura e exacta do esencialismo ortográfico, en lles dicir a seus pais e á súa xente que falan a lingua que nos ha de permitir gaña-lo futuro. Extravagancia plena.

X. ANTÓN
L. DOBAO

reflexión teórica profunda. E así vimos en papel prensa, que como sabemos só pode ser escrita, un artigo de M^o Xosé Queizán que nos lembraba, por se algún non o sabíamos, que o pobre pobo galego ten dúas opcións para lingua de cultura: o castelán ou o portugués. Beizóns, por tanto, ó deputado Nogueira pola súa decisión. Non pola de falar portugués, se así foi, en Estraburgo, parlamento da liberdade incapaz de recoñece-la oficialidade das linguas todas das súas comunidades, senón pola fachenda da súa mensaxe ó seu pobo: por fin clareámonos en Europa que falamos unha lingua que debía ser outra pero que, desgraciadamente, é a que é. Nin lingua debe ser. Aínda que exprese plenamente o mundo, non nos deramos decatado de que non foi, non é, non será lingua de cultura de seu. Como moito unha forma de falar, a penas un rexistro coloquial, unha pata variedade funcional dependente. Forma de fala. Unha fala de escrita extravagante. Coma nós (perdón polo vulgarismo autóctono), que pensabamos superados conceptos ligados a prexuízos lingüísticos, coma tal lingua de cultura, número de falantes, lingua desenvolvida, etc. Criamos sabido o feito de que tales denominacións respondían a articulacións ideolóxicas uniformizadoras que argallaban discursos de supremacía cultural e política injustificables. Globalización. Pura extravagancia. Meu pai non fala unha lingua de cultura. O meu pobo non ten dereito a unha lingua de cultura. Eu mesmo non acabo de dar co graal da cultura. E estes días vou e vexo por fin a cerceza daquelas palabras dun tal Amando de Miguel, sociólogo do nacionalismo español, que co maxisterio dun intelectual moderno clarexaba a diferenza nidia entre lingua vernácula e lingua de cultura.

■ **ORTOGRAFÍA, CUESTIÓN FULCRAL.** Eu teño formación filolóxica, son lingüista de profesión e escritor e, con todo e iso, ata hoxe non parara moitas mentes na fulcral cuestión da ortografía.”

■ **ORTOGRAFÍA, CUESTIÓN FULCRAL.** Eu teño formación filolóxica, son lingüista de profesión e escritor de tempo non dedicado ó traballo asalarado diario, e, con todo e iso, ata hoxe non parara moitas mentes na fulcral cuestión da ortografía. Pero todos estes días vin entendendo que nada hai máis importante para garantirmo-lo futuro da lingua. E da nación, claro. Por iso, quizais, os escritores axuntados en Corcubión nos revelaron a necesidade da clarificación modernizadora dunha escrita claramente extravagante: simplificación, etimoloxía, escrita fonética —a cada son súa grafía—, identificación e aceptación social efectiva. É probable que ó pasarmos a facer parte do universo da literatura escrita en portugués os nosos libros estean nos escaparates de tódalas librerías de Lisboa. Iso é ó importante. É probable que os nosos clásicos se convertan en referencia impagable para tódolos escritores dese universo lingüístico. É seguro que a literatura galega se coñecerá no mundo en enchente inxente. Seguramente. Coa transformación modernizadora da nosa ortografía tamén se empezarán a ir resolvendo os problemas que a algin, sen dúbida demasiado preocupados polas expresións non cultas da lingua, nos veñen ocupando desde hai anos. Os discursos orais públicos, o galego no ensino, a normalización da lingua en ámbitos ós que aínda non accedee. Cóntame que ata van empezar a rodar películas en galego —ou en galego-portugués, vaia— para que podamos por fin empezar a falar de cinema galego. Poucas e as graças.

Eu, dispensando, non acabo de o ver claro de todo. Cando alguén ardorosamente alenta o debate —iso si, *sossegado*— nas péntimas dalgun importante xornal galego e me dá a *adecuación* prosódica e fonética, interpreto eu que se referirá á recuperación dun discurso oral segundo os modelos do galego vivo. Sete vogais, prepalatal fricativa xorda, consoante nasal velar, entoacións xenuñas... mesmo léxico, morfoloxía, recursos expresivos e sintaxe galegas. Digo eu que se referirán a muda-los modelos maioritarios hoxe en ámbitos públicos, nos que imparam asoballadoramente falares non galegos: actores, presentadores de televisión, locutores de

tema consonántico, de entoacións raras... ese modelo que conscientemente os separa do galego que falan os galegofónos, sexan *rurais* ou sexan *urbanos*. Ó mellor é unha cuestión social. Se tal adiante se consegue, algún paso teriamos dado na consecución dun modelo xenuño, apto para ser considerado representante dunha lingua de cultura.

OS ÚLTIMOS DÍAS DO MES DE SETEMBRO PASARÁN Á HISTORIA DA NOSA CULTURA e da nosa nación. As voces máis cultas do país ensinaronnos a recoñecémonos como extravagantes seres humanos que teiman en manterse apegados a unha lingua que nos perviviu en boca de labregos, mariñeiros, obreiros e algunha alma desfilada e cun estraño sentido da nación, da filoloxía e do mundo. E en escribilo como nós dá a gana. E en que nos dea a gana de querer falar unha lingua diferente. E en que nos dea a gana de querer estar no mundo coa lingua que falamos na casa. E en que nos dea a gana de non crer, entrando o século vinteño, que hai linguas de cultura e linguas vernáculos. E en que nos dea a gana de non sentir lástima por aqueles e catálans, que non teñen lingua de cultura á que se apegaren, pobríños. E en que nos dea a gana de saber cómo escribían os nosos trobadores medievais e cómo dona Carolina nos lembra que lles puxo -lh- e -nh- onde eles, apravados illetrados, poñían -ll-, -nn-, -fi- e outras españoladas extravagantes polo estilo. E en que nos dea a gana de saber que a lingua dos nosos pais e dos nosos avós está moito menos deturpada e moito menos castelanzada cá dos nosos actores, políticos e outros posuidores de discurso público, incluído augn escritor. E en que nos dea a gana de pensar que a extracción social dos falantes dunha lingua non a converte nun vulgar (co)dialecto asilvestrado doutra lingua que tamén fan empresarios, profesores, médicos, arquitectos e un poder político que nosoutros non temos nin, polo que se ve, que sabemos ter. E en que nos dea a gana, en fin, de saber que un falante dos Ancares e outro do Val Miñor se consideran falantes da mesma lingua, dunha lingua diferente á dos falantes de Valença do Minho. Irmá, igual, histórica e filoloxicamente a mesma, pero outra lingua, non a dos galegos. Qué lle imos facer se somos tan cegos. Qué lle imos facer se pensamos que temos unha morfoloxía verbal que non se debe tocar, con todo e ser notablemente diferente da do portugués e nada sospeitosas de castelanzación. Qué lle imos facer se pensamos que ningún argumento coherente se utilizou ata hoxe para alentar un debate social e culturalmente pírrico, castrante, infimo, bizantino. Non hai argumentos para lle chamar extravagante a unha norma ortográfica e morfolóxica.

Mentres a historia deseñaba un novo curso en singradura letrada, coa marcha dos tempos da modernidade, por aló, á banda de couso da gamela da incultura, en Cambados, estabamos a intolerancia, o sectarismo, a cegueira, a minoría iluminada, as estremeiras da realidade, o minifundio mental, o enxebismo rural, o *teñón de grols* en estado puro. E ata algo de comunismo e un chisco de independentismo descrebendo debía haber. Así, non é de estrañar que aínda hoxe sexa o día en que stigamos teimando, títzanos, en crer que falamos algo parecido a unha lingua de cultura; en pensar que o deputado nacionalista debería batese para que esta lingüínea de nada sexa tan oficial en Estraburgo coma o español ou o portugués; en crer que o choio este da norma e da ortografía non deixa de se-la manifestación superficial dun escaso contacto dalgúns coa lingua viva, contacto escaso que simbolicamente se resolve nese inexistente, agalego e culto sintagma de referencia “li logo”, a poder ser con vocal tónica pechada.

A algúns sérvenos de consolo a certeza de que estaremos todos mortos cando a lingua de Galicia siga aínda viva. Pese a todos e a todo. Aínda

BRILLANTE secuencia de artigos da túa autoría publicados en O Correo, os 17, 18 e 19 deste mes de outubro. Baixo o epígrafe xeral *¿Reformar xa a ortografía toda?* Pensamentos e reflexións que lles obrigaron a cavilar a moitos incógnitas. As parábolas de Odiseo, Ítaca e Melpomene están traídas oportunamente. Verás. Entre os novos mentores de Galicia existe a persuasión indómida de que a sabedoría de quen fan perpetuo alarde, non necesita as referencias clásicas de Homero, Aristóteles ou Virxilio. Escrupulosos ti, Xesús Ferro, que para defender a lingua de Galicia invocas tan afastadas e inútiles fontes.

¿Quen é aquí o Ulises salvador? ¿De que Troia procedes? ¿Cal é o mar proceloso polo que navegas? ¿Quien son os lotófagos-comedores de lotos-, os laistrígonos, quimerios e faiaques? ¿Galicia é Itaca? Se é así, ¿onde en Galicia estátase Penélope e Telémaco? ¿Con quen se identifican? ¿Que traxedia canta Melpomene, coroada de pámpanos e gromos? ¿Terán os galegos que incorporarse,

algún día, ó grupo de pobos da discordia gramatical-lingüístico-normativa? ¿Tan distantes están bretóns e gaélicos para non escarmentar?

Na prensa portuguesa poden lerse —con certa frecuencia— os manifestos de forzas políticas autonómicas, nos que se protesta contra o imperialismo español. O último deles rebelábase contra a normativa da UE que obriga os automóviles a leva-la identificación do país membro. Non é suficiente, polo visto, poñer ZG. Hai que poñer-EU. En cambio, case tódolos vehículos lusitanos que andan e circulan por Galicia portan matrícula europea. En Portugal non existen dúbidas porque non hai problema nacional. En España, si.

De babeçadas como a presente, querido Ferro, saltan a cuestións de envergadura. A lingua, por exemplo. É frecuente e triste contemplar nos

Carta galega a Ferro Ruibal

O Correo Gallego, 24-10-1999

xornais do Porto, do Minho e incluso de Lisboa, iradas demandas de socorro contra o asoballamento do idioma galego españolizado. As pautas procederían, segundo eles, de Madrid a través do presidente Fraga e correlacionarios. Son grúpiculos belixerantes que desexan troca-lo imperialismo de Madrid polo imperialismo de Lisboa. Carecen de autoridade científica e de representación. Móvense por convulsións de aferecía. Hai que se someter, sen refungar, ás leis lingüísticas dun portugués que non foi capaz de se entender co brasileiro. A lusofonía é-díciro, o mundo de fala portuguesa— é fítil pretexto para que a lingua galega desapareza dos mapas e da historia. En virtude da globalización. En función do utilitarismo. A historia de Galicia resulta unha verdadeira trampallada.

Invócábase, despois, nacio-

nalistas de pedigree. Incluso nacionalistas radicais. O primeiro que fan estes nacionalistas é renunciar ó herdo máis prezado da nación: a lingua. Claudicar e abdicar do patrimonio que o xenio do pobo galego creou ó longo de dez, vinte ou trinta centurias. O inmortal acervo que lle dá a Galicia un lugar de privilexio nas comunidades civilizadas de Europa e do mundo.

Se morre a lingua de Galicia, con ela morrerá, inequivocamente, a razón de ser e de existir de Galicia. Galicia non é só unha xeografía. Mar, ría e monte. Val e vaguada. Nin sequera a música e o folclore. Nin un conxunto de cidades, vilas e aldeas. Galicia é unha comunidade constituída por seres humanos con raíces na brétema dos tempos. Unidos pola dor, pola angustia, pola tiranía, pola fame, pola maxinación. Polos febles momentos de prosperi-

dade e de ventura. Os galegos sometidos por romanos e casteláns. Os galegos vitoriosos de Pontesampaio. Os galegos da emigración americana. Os galegos que foron custodios das sagradas esencia de estirpe. ¡Os galegos da *Alba de Gloria* de Castela!

Pensar co corazón, non canto de pensar con mente fría como ti fas nos teus artigos. Hai quen non pode. A normativa da lingua galega é susceptible dalgunhas reformas, desde logo. ¿Sentar nunha mesa a discutir? ¿Quen e con que mandato? ¿Convocar referendo universal? Sería a solución. ¿Daríanse os iluminados por conformes? ¿Aceptarían o veredicto popular? Ou, pola contra, ¿abriríanse abismos insalvables entre dúas Galicia contrastadas, inimigas, antagonistas e hostís que hoxe xa se debuxan no horizonte? Causa arrepiño inmaxinal. ¡Como doe! ¡Como sangra!

Por
Avelino
Abuín
de Tembra

La Voz de Galicia, 27-10-1999

PROPOSTAS PARA UM DIÁLOGO

Dentro do espírito de concórdia que parece presidir a antes azeda polémica acerca da norma do galego, este artigo non pretende tanto ser resposta, como continuación daquela que Henrique Monteagudo publicava, o pasado día 3, acerca deste asunto. E é que quero retomá-lo no mesmo punto en que ele o deixa: a necesidade de establecer un diálogo entre as diferentes tendencias enfrentadas. E como o primeiro que debemos facer, para iniciar un diálogo, é combinar un momento, un lugar, uns interlocutores, a miúdo propoñendo para irmos avanzando, é a seguinte. Lugar: o mundo real. Iníciolo: já. Final: nunca.

O diálogo que se deve iniciar sem demora é o de todas as Línguas normais do planeta, entre a Língua de Cultura e a Língua funcional, entre a fala e a escrita, interrompido, no caso do galego, por quinhentos anos de desuso, e impossibilitado, desde 83, por un sucedáneo legal de Língua de Cultura que só serviu para obstar (e que nom a opoñom dos lusistas, cotadinhos) o proceso de constituíngue de unha Língua de Cultura real.

Por isso me preocupa que, ao mesmo tempo, o professor Monteagudo propugne que «cheguemos a un consenso o suficiente» como para que as escasas medidas que resulten tan pouco significativas que se sintan deslaxitimas». Sem dúvida haverá pessoas reticentes ás mudanças que se avizinhám e que preferirán continuar a escrever na

grafia antiga. Mas os lusistas levamos tempo suficiente a sofrer o ostracismo, o silenciamento, a discriminação, como para consentir que agora isso se repita, ainda que aos outros.

Un consenso, para o ser, deve tentar abrangar todas as vontades. Un consenso que nasce com intenção de destigmatizar alguém non é consenso. Uma das ideias máis felizes desse artigo é a de que o importante desta viagem é a via-gem mesma. Podemos ir uns mais longe e outros mais perto polo mesmo caminho. O reintegracionismo é, como sempre Monteagudo destaca, mais plural e elástico que o seu contrário. Temos que ir-nos afa-zendo a una palabra: convívio.

Val resultar inovável uma fase de convívio entre diferentes usos escritos, e o máis inteligente seria, em vez de procurar un acordo férreo que implique incluídos e excluídos, uma maneira sensata de administrar o desacordo.

Isto consegue-se restringindo o alcance do pacto. A nova norma deveria limitar o seu marco de actuación ao ensino e aos actos administrativos (da administración para o público, non ao revés) deixando liberdade de escollla á hora de escrever un romance ou encher un impresso. Alguns fícaríro por trás dessa norma, outros irán por diante. Nada preocupante. Por que entón é quando se vai producir a fase máis interessante. Do diálogo entre o escritor e o público, entre a Língua literária e a de uso, entre a fala e a escrita. Eis a chave para uma variedade lingüística

se constituir em Língua de Cultura. De todas essas possibilidades o próprio uso fará a sua escollla, que será adoptada como norma (igualmente elástica) para se modificar, de novo, no seu confronto com a sociedade.

Nom se trata de substituir os velhos díques por outros novos

isso é um vergonha que uma sociedade culta e livre non pode consentir.

Nom compreendo que se repita que a norma é questom irrelevante, quando se gastam tantas energías (e dinheiro) em impo-la a golpe de carimbo. Que nos deixem a nós, que non no-lo prece, propor (e

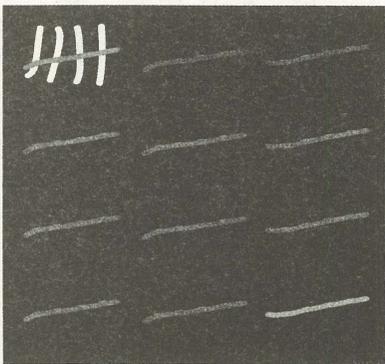
irrelevantemente decimos, de repente milhares de produtos nos supermercados começam a falar galego. De uma pancada, toda a produçom literária e científica do planeta aparece traduzida para galego, sem gastar un euro em tradutores. Todos os filmes aparecem legendados na nossa Língua sem necessidade de dobragens. De repente podemos dar a volta ao mundo em galego.

Estou farto de que a recuperaçom do galego tenha que persegul, non sei por qué, á estera do legal, do imposto, do custo, ao tempo que o proceso de castelhanizaçom aparece dentro do natural, do espontáneo, do fácil. Há uma maneira natural e non forçada de recuperar o galego: o reintegracionismo.

Desde Saussure sabemos que o modelo lingüístico que se impo é afinal o dos profesionais, o das burocracias, burgueses e urbanas, e non o dos cretões. Essas classes non falam galego. Daí que o padrom real do galego seja o castelhaño. O galego coloquial em contacto com o portugués culto é a única possibilidade física, real, de que non desapareça.

As Línguas só sobrevivem se son necesarias. A reunificaçom ortográfica, unida ao tratamento de relações económicas e culturais com Portugal, é a única maneira de que o galego deixe de ser como uma necessidade (que é diferente de uma imposiçom) mesmo polos que hoje em dia non o usam.

JOÃO GUISAN BEIRAS é escritor

água abaixo, mas de que as águas flúam. O novo marco legal deveria de se preocupar, antes que de impor uma nova norma, seja do signo que for, de que nunca se volta a produzir represálias de nenhum género por causa da normativa lingüística, porque

non impor) á sociedade una norma que nos permita un proceso rápido, non traumático, natural e muito mais económico de recuperaçom lingüística. Parece que adopta una ou outra maneira é má fítil como pór una ou outra camisa.

Sim, mas se tomarmos essa

A Nosa Temra, 28-10-1999

A Dobao

Pois mira, meu rei, meus pais (monolingües em galego de Traslucos) non falan do jeito que tu escreves. Eu falo como eles, mais também escrevo a sua maneira. Eles escrevem no único maninho que lhes apercehiron na escola, com certeza para assim melhor poderem lerie a falar. E isso, fillo, fillo tam fítil. Como é isso que nunciamos a fazer a questão de ortografía? (fízi-la, toda a mesma). Como estás de vergonha e casada para passar por dignificador dos obreiros, dos marinheiros, dos ascendentes todos, da gente? Aos falas? Como é meus pais também temes tam fítil de que si escreves, assim como Galiza, que os fás, polo seu bem, non lhes auto-oddes por isso, hom, non os salves. E non sejas crítico. O que si están e aguentam é a seguinte questão: se o galego calmo do DOG, no que com tanta segurança teanais, a Proust, Faulkner, Saramago, Vázquez-Figueroa e toda a literatura universal. Ou em que lingua podemos ler mentes, professor?

Toda a indigna demaçoqúa coa que galegos no teu artigo, todas as vozes letradas convitentes non nos redimem como filantes e filhos de galego-falantes. A vossa chantage sentimental é patética (do mesmo último, fillo, bem sabes).

E outra coisa: já vai abandonando de escrever e redimir reconhecimento especial polos vossos nomes de nobor non temeridade, este nagor non tem mais de que se consorcio e da que com qualquer de endocrinologia.

JOÃO GUISAN BEIRAS é escritor

CARLOS SONGE VARELA (VICO)

HOY LUNES | FINA ROCA

O galego normativizado

Desde que Saramago gañou o Premio Nobel, o portugués está de moda. De feito, o eurodiputado nacionalista Camilo Nogueira prefire o portugués (lingua estranxeira) ó español (lingua oficial e oficial) polos pagos de Bruxelas. E temos a un grupo de escritores, encabezado por Suso de Toro, tentando cambiar a normativa vivente para achegárgas a Lusitania.

Que un galeguista histórico como don Camilo tome partido polo portugués fronte ó español no Parlamento europeo é lóxico. O que non é lóxico é que certos escritores oficialistas defendan agora o portugués, cando sempre tiraron polo rabo. A súa escrita me remito.

Cando se elaboraron as normas ortográficas e morfolóxicas do idioma galego había dúas tendencias maioritarias: a reintegracionista ou lusista, partidaria de aproximá-lo galego estándar ó portugués, e a autonomista ou rexeneracionista, partidaria de facer un galego diferente e independente do portugués. Gañaron os autonomistas e se impuxo a súa normativa (1982) no parlamento, ensino e editoriais. No resto das institu-

cións seguimos co de hable usted cristiano. O cisma entre lusistas e rexeneracionistas deu que falar e aínda coe. O profesorado lusista foi expedientado miserablemente e os escritores de mesma vara só atoparon eco en A Nosa Terra.

Pola contra, os escritores oficialistas comezaron a gañar premios literarios arreo, a ter columna propia nos xornais, a editar, con cargo á Xunta de Galicia, e a ocupar destacados

postos no mundo das artes e das letras. Desgraciadamente a nosa lingua normativizouse tarde, mal e a rastro. Educamos a poboación xove nunha lingua castelanzante e desvinculada da realidade social dos galegos falantes. De feito, na TVBG, ata os ionquiús falan o galego coma se fosen retores, coa fonética da R. A. da Lingua Española. Como ben di minia nai, agora non hai que entenda o galego.

Coida-la fonética e introduci-lo portugués na ESO, coma optativa ou como segunda lingua estranxeira, porde ser máis interesante e gratificante que cambiar outra vez a normativa vixente.

El académico asegura que aproximarse al idioma de Portugal «sería o tiro de gracia para a lingua»

Alonso Montero aboga por el inglés como lengua oficial antes que un gallego lusista

Xesús Alonso Montero expresó ayer en Ferrol, durante los actos celebrados en memoria de Fontenla Leal, su rechazo a la postura de quienes intentan abolir la normativa oficial de la lengua gallega para sustituirla por una ortografía más próxima al portugués. El escritor y académico afirma que «aproximarse ás posicións

dos lusistas sería o tiro de gracia para a causa da lingua gallega». Señaló, en un tono no exento de cierta ironía, que si el gallego estuviere a punto de desaparecer como lengua, afirmación que el académico no comparte, lo mejor sería imitar la grafía del inglés, y no la propia de Portugal.

ANA RODRIGUEZ
FERROL

Alonso Montero acudiu ayer a Ferrol para participar en los actos de homenaje a Xosé Fontenla Leal, el intelectual galleguista que impulsó, entre otras iniciativas, la constitución de la Real Academia Galega y la composición del himno de Galicia.

En el transcurso de estos actos, a los que también acudieron, entre otros académicos, la poetisa Luz Pozo Garza, el profesor Alonso Montero, al ser preguntado sobre la postura de quienes reivindicaban la sustitución del vigente sistema ortográfico gallego (un sistema consensuado, entre otros estamentos, por la propia Real Academia Galega y por el Instituto da Lingua Galega), subrayó la importancia de que la comunidad autónoma siga contando con una ortografía fiel a sus raíces históricas y filológicas.

La muerte de la lengua

«Se o galego estivera morto como eles din, poderíamos aceptalo inglés, que é máis importante», recalca el profesor Alonso Montero a una redactora de este periódico, ante la supuesta hipótesis, que él no comparte, de que la lengua gallega debería aproximarse a un idioma con un mayor número de hablantes.

Subrayó, de igual modo, que, de esta postura, ya ha dejado constancia en distintos foros impresos y académicos. Alonso Montero fue el encargado ayer de presentar la figura de Fontenla Leal en los actos de homenaje organizados por el

Alonso Montero habló en Ferrol sobre Fontenla Leal

Concello de Ferrol con motivo del ochenta aniversario de su fallecimiento, el 5 de diciembre de 1919 en La Habana.

Posturas pro-Portugal

Y lo hizo ante un público en el que también había representantes de entidades pro-lusistas, uno de ellos envuelto en una bandera independentista

que reivindicaba la unión de Galicia al país vecino. Los integrantes de Arabia aprovecharon el momento para solicitar que las Letras Gallegas del año 2001 estén dedicadas al profesor Ricardo Carvalho Calero en una carta dirigida a Francisco Fernández del Riego, presidente de la Real Academia Galega.

Unidos en torno a la figura de ferrolano Fontenla Leal

El que fuera principal impulsor de la revisión de la ortografía gallega, Xesús Alonso Montero, compartió como orador en el homenaje que diversos académicos, políticos y un nutrido grupo de ferrolanos rindió a su paisano, Xosé Fontenla Leal, en el ochenta aniversario de su fallecimiento.

Con el hilo argumental de realizar una semblanza de este «ferrolano esquecido», todos los conferenciantes, entre los que estuvo la poeta Luz Pozo Garza, coincidieron en seguir el ejemplo del que dinamizó toda la cultura gallega desde La Habana.

Fue ella la que estableció conclusiones en torno a su figura: «Procurou todo para despois de si e nada en vida, foi a materia anticipada da nosa cultura, e fixo realidade en si a academia galega antes de que existira nos papeis».

El profesor Xosé María Dobarro Paz, autor de la semblanza José Fontenla Leal. Como bon ferrolán e galego, hame de ben, aseguró que existía una deuda con el homenajeado pues, como dijo el alcalde de Ferrol, Xaime Bello, fue «creador de signos inequívocos da nosa identidade nacional». El regidor nacionalista, además, dijo especial hincapié en las semejanzas entre Ferrol y La Habana, foco de la mayoría de los emigrantes de finales del siglo XVII y principios del XIX.

La voz de Galicia, 6-12-1999

O Correo Gallego, 28-10-1999

a ndan os lusistas esperanzados, mentres os defensores da normativa oficial se amosan escépticos. Case a diario, nun periódico en castelán—o de maior tiraxe do país: significativamente aparecen comentarios que avancen o debate. Hai só un par de meses era un debate zanzado—diciase—e, de repente, nunhas mesas redondas de verán, Carlos Casares recuperouno: Galicia debíase aproximarse ortograficamente ó portugués: un bo destino! Iles de Casares os case dezaseis anos da normativa, que el mesmo defendeu con vehemencia e que, automaticamente, deixou fóra da lei a numerosa escritores, ensaístas, xéologos, activistas culturais e—entre outros—profesores, economistas, políticos: foi unha penitencia proveblos: unha delegación cultural que deixaba máis libre o camiño no proxecto «¿común?» de crear unha Literatura—e unha industria editorial e un sistema educativo—sólida no país.

As tarefas cambiantes: ignoramos os obxectivos, ignoramos ao Carlos Casares facía a súa declaración: «Integración como escritor, como editor, como presidente do Pen Club, como presidente do Consello da Cultura Galega ou como académico, que en todas partes está presente este engañolante curenán—como empresario e comissente é o Deus dos cristiáns—metto nouro ansioso da súa carreira—a deputado do Parlamento de Galicia canda os socialistas: contan a tenda e os cronistas que a instancias de don Ramón Piñeiro, o mesmo que a Alianza Comete lle aconsellou, traslégase—dío o propio Conde—da militancia independentista no PSOE ó apolo inquebrantable—“independente”—a Manuel Fraga, “que viña salvar Galicia”.

Un principio, Casares—que non é un home calquera, un chovinista ou un “obscuro” lusitano—parece que falaba como escritor: os problemas dun home galego para lograr que os lectores—e os críticos—portugueses se acheguen á súa obra por estar escritos en ortografía gallega: o mesmo argumento que—durante anos—usaron os reintegracionistas e que lles volveu os máis estupidos insultos. Un Casares que defende un voo de complice respecto.

OPINION

CAL NORMATIVA PARA O GALEGO?

ELEMENTOS PARA UN DEBATE ERRADO

1) O primeiro que lle vén a un de mentes ao ver que semella reabrirse socialmente (nun dicilo bon pequeno, máis todo) o debate sobre a norma deste idioma que denominamos “galego” (ou “galego-portugués” ou “portugués de Galicia”, asígnen) é que isto está sendo un autómata inequivocamente de que todo está sendo

RAFA VILLAR

UNHA DECISIÓN CONVERXENTE

Ninguén pode negar que galego e portugués pertencen a un sistema lingüístico orixinario de Galicia, que contou cunha norma escrita común e que, erradicado das institucións galegas pola monarquía española, permaneceu como lingua nacional portuguesa, floreceu en Portugal. Tampouco se pode negar que a converxencia lingüística galego-portuguesa forma parte da nosa tradición desde que a reivindicación da lingua pasou a constituir un aspecto central das aspiracións nacionalistas. Mais esta posición non foi considerada cando se conseguiu a aceptación estatutaria da oficialidade do galego, propiciando o galeguismo cultural unha normativa peculiar, non conflitiva coa do castelán, diverxente da galega histórica e da portuguesa e aceptábel para o poder político.

Pasaron xa vinte anos. As autoridades políticas víxitan a aplicación da norma *standard* mentres obstaculizan a normalización do galego como lingua

nacional; os meios de comunicación autonómicos están a converter fonicamente ao galego nunha forma dialectal do castelán; a normativa escollida levanta un valioso artefacto e innecesario mantendo ao galego, irresponsablemente, de costas viradas ao galego-portugués, oficial en Portugal e na Unión Europea á que pertence Galicia, despreciándose tamén a inmensa fortuna de o bresleiro ser a mesma lingua que o galego. Aceptábase que na práctica a lingua de comunicación económica e cultural a través do Miño sexa o castelán.

Despois dunha negativa experiencia de vinte anos parece chegado o momento de que retorne o sentido común, tomando conciencia da conveniencia da converxencia do galego no sistema galego-portugués que lle é propio. Para iso, desde o punto de vista lingüístico non hai problemas insalváveis: as diferenzas que existen teñen acolida dentro dunha mesma normativa, sendo en moitos ca-

sos consecuencia da distinta selección feita dentro dun patrimonio común, quer en cuestións léxicas ou morfolóxicas, quer fonéticas (existe moita máis proximidade entre a fonoloxía portuguesa e a das Rías Baixas que entre ésta e a propiciada na norma oficial).

Mais, este parecer converxente non é aínda compartido por unha parte sensíbel dos interesados na normalización do uso do galego. Debedores dunha posición política dirixida á construción dun galego *standard* diverxente do galego histórico e do portugués, magnifican todas as diferenzas, incluídas as criadas artificialmente. Existen grupos e persoas, determinantes en momentos claves, que tratan a construción da normativa do galego como se se tratase dun patois ou dun habre sen historia culta. Chegan a negar a posibilidade de que os galegos utilicemos o galego-portugués oficial nas institucións europeas ou noutros niveis internacionais, preferindo

significativamente o uso do castelán. Asumindo unha argumentación moi perigosa, por conflitiva e demagórica, téndese a identificar á actual normativa como unha necesidade para conservar o galego como lingua de seu, como se calquera cambio converxente, significase a desaparición da nosa lingua. Chégase a dicir que o galego é lingua de seu só na medida en que sexa diferente de calquera outra de fora de Galicia, desprezando á intelixencia que indica que as Línguas de Arxentina, do Brasil ou dos EE UU son para eles línguas de seu, apesar de coincidiren coas propias das antigas metrópoles europeas.

Creo que chegou o momento da sensatez, de adoptar unha decisión converxente, máis racional e respeitosa co galego falado. Ten esta proposta sólidos apoios nun nacionalismo político crecientemente presente na sociedade e nas institucións, é susceptible de ser considerada como apropiada desde

calquera outra posición política e cultural que contemple sen preconceitos a historia e as circunstancias que hoxe afectan á normalización do galego, e pode contar co respaldo de medios económicos identificados con Galicia e abertos ás novas realidades europeas e internacionais. A decisión converxente, ¿quen pode dubidalo?, é máis válida para diferenciar ao galego como lingua de seu fronte ao castelán.

De chegarse ao consenso necesario e de asumirse a conveniencia histórica e nacional da converxencia, creo que non sería preciso facer ningún cambio de envergadura na normativa oficial. Partindo da mesma, os pasos a dar virían ditados pola realidade política e cultural e pola evolución do sentir social, tendo o seu ritmo como obxectivo e medida a propia normalización do uso do galego, que a todos nos une.

CAMILO NOGUEIRA é parlamentario europeo

14

◆ O MANIFESTO FÍXOSE PÚBLICO ONTE EN SANTIAGO CO GALLO DO CABODANO DE CARVALHO CALERO

Catorce colectivos reintegracionistas piden un "novo talante sem sectarismos"

Catorce organizacións comprometidás co reintegracionismo ortográfico fixeron onte público un manifesto no que reclaman "un novo talante, sem sectarismos"

SANTIAGO. Redacción Nun duro manifesto asinado polos catorce colectivos reintegracionistas, con tres esixencias ós "poderes públicos", as organizacións firmantes abranguen tanto o ámbito cultural —desde a Asociación Galega da Língua (AGAL) á Fundación Artábria, o Movemento de Defensa da Língua (MDL) ou a Asemblea Reintegracionista Bonaval—, como as formacións políticas —Primeira Língua (ML) ou Lutas Galegas pola Amnistía— e as asociacións de intervención social: Múteres nacionalistas Galegas (MNG), Asemblea Nacional Antimilitarista ou Estudantes Independentistas.

A orixe do manifesto —frotto dunha maté de traballo conxunto— é o desexo, segundo os seus asinantes, de revitalizar a lingua galega e amosar publicamente a súa "funda preocupación" pola "diminuición acelerada e maciça de falantes galegos que se está a registrar nos últimos anos, sobretudo entre a mocidade".

'Dialectalización'

Tamén lles preocupa de xeito especial a "progresiva degradación e dialectalización da lingua, que a tornan inapta para as solicitudes de unha sociedade moderna e incapaz de concorrencia nun plano de igualdade coo español".

Perciben, así mesmo, "actitudes intolerantes e antimodernas por parte da Administración autonómica, que se manifestan na exclusión e discriminación de diversos agentes comprometidos con a promoción social do galego", sinlase no manifesto.

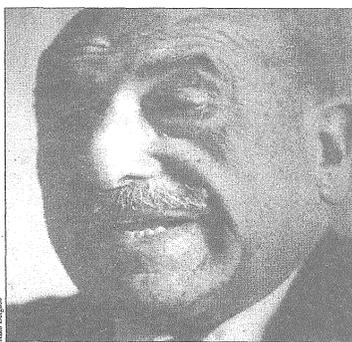
As primeiras dúas esixencias que expóñen os asinantes do escrito son o efectivo cumprimento da actual lexislación en materia lingüística "para superar o presente clima de desidia insti-

tucional que non segue atinir o proclamado obxectivo do *bilíngüismo harmónico*".

Unha nova política

O desexo dunha nova política lingüística, que implique "unha reforma da caduca normativa institucional", dá paso por último ó chamamento para crear un "novo talante" que integre todas as forzas sociais "empenhadas na esixentísima empresa de dignificar o principal ben cultural e sinal de identidade de noso pobo: a lingua galega".

Trala lectura do manifesto colectivo dos catorce grupos reintegracionistas, as organizacións trasladáronse posteriormente ás inmediacións da casa onde viviu o filólogo e escritor Carvalho Calero, na rúa Carreira do Conde, en Compostela, para realizar unha ofrenda floral na fachada da súa casa coa intervención de María do Carmo Henriques Salido e a presenza dos familiares do escritor.

O profesor Carvalho Calero foi homenaxeado onte en Santiago e Ferrol

O Concello de Ferrol ofrece unha recepción ós familiares

Ferrol rendau onte homenaxe a Ricardo Carvalho Calero co gallo do décimo cabodano da súa morte.

O palacio municipal ferrolán serviu de escenario para a recepción ofrecida polo Concello ós familiares do intelectual ferrolán, entre eles a súa irmá, Dolores Carvalho Calero, e as súas fillas, María Victoria e Margarida Carvalho Ramon, que foron recibidas polo alcalde, Xaime Benito, o concelleiro de Cultura, Bonifacio Boreiros, e polo vooceiro do grupo municipal do BNG e concelleiro de Urbanismo, Xosé Lastra. Ó acto asistiron tamén o alcalde de

Lugo, Xosé Clemente López Orozco, e a tenente alcaldesa de Santiago, Encarna Otero. Ambas cidades renden tamén estes días tributo ó desaparecido galeguista.

Tanto a irmá como as fillas do intelectual ferrolán agradeceron o xeito que o concello ferrolán tivo cara Carvalho Calero no décimo aniversario da súa morte, e se amosaron convencidas de que o esforzo de quen foron discípulos de seu pai e irmán por manter vivente a súa obra, impedirá que caia no esquecemento. A recepción precedeu á posta en escena, en rigorosa estrea, da obra de Carvalho Calero, Au-

to do Prisioneiro, dirixida por Antonio Simón, e protagonizada polo actor Lino Braxe, xunto con Xabier Fornos, Rosa Álvarez e Mameña Varela.

Simón, que definiu esta representación como "un merecida homenaxe a Don Ricardo", destacou desta produción a súa espectacularidade, polo novidade da escenografía. A representación tivo lugar no Centro Cultural municipal *Torreña Balnear*. A obra de Carvalho percorrerá toda Galicia dentro da rede de producións teatrais promovidas polo Instituto Galego de Artes Escénicas e Musicais (Igaem).

PERGUNTAS APRESENTADAS POLOS DEPUTADOS DO CONGRESSO EM MADRID

O deputado do Parlamento Espanhol, Francisco Rodríguez Sánchez, apresentou em Junho de 2000, unha pregunta para a que solicitava resposta por *escrito*, relativa à incorrecçom na pronúncia dos nomes e apelidos portugueses em meios de titularidade pública.

No seu escrito que reproducimos fac-similarmente dizia:

Congreso de los Diputados

A LA MESA DEL CONGRESO DE LOS DIPUTADOS

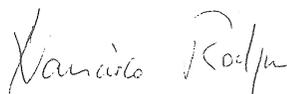
Francisco Rodríguez Sánchez, diputado del GP. MIXTO (BNG), al amparo de lo dispuesto en el artículo 185 del Reglamento de la Cámara, presenta la siguiente pregunta para la que se solicita respuesta por ESCRITO, relativa a incorrección en la pronunciación de los nombres y apellidos portugueses en medios de titularidad pública.

El día 12 de junio se enfrentaron en partido de fútbol Portugal e Inglaterra, dentro del conocido como torneo de la Eurocopa. El encuentro fue retransmitido por Televisión Española. Los comentaristas de este acontecimiento deportivo, José Ángel de la Casa y el ex futbolista Michel, demostraron durante la retransmisión un encomiable esfuerzo por ajustarse con pulcritud a la pronunciación inglesa cada vez que se referían a los

jugadores de la sección entrenada por Kevin Keagan. Curiosa y lamentablemente no siguieron el mismo criterio a la hora de aludir a los futbolistas de Portugal. De este modo, el entrenador Humberto Coelho fue sistemáticamente transformado en Humberto Coelo, sin la pronunciación del fonema que en español se transcribe como ll y en portugués como lh. No contentos con la mudanza fonética del técnico portugués, los comentaristas se refirieron una y otra vez al jugador Jorge Costa como si fuese nativo de Castilla. El fonema portugués representado por el grafema Jota desapareció y fue transformado castizamente en su equivalente español. Asimismo, Paulo Bento, futbolista que está enrolado en la liga española, pasó a ser durante buena parte de la retransmisión Paolo Bento, quizás porque se perciba como más cosmopolita la pronunciación italianizante... También el bueno de Abel Xavier tuvo que ver como su apellido era pronunciado a la manera catalana. Menos mal que Figo no fue rebautizado como Higo...

¿ Es consciente el Gobierno del absoluto desprecio que suele haber en las retransmisiones deportivas por la correcta pronunciación de los nombres y apellidos portugueses ¿ A qué lo atribuye? ¿ Por qué los comentaristas se afanan en pronunciar bien el alemán, el inglés o el sueco y no hacen el menor esfuerzo por hacer lo propio con el portugués? ¿Es posible que un profesional de la comunicación en los medios de titularidad público desconozca que en portugués el fonema que se corresponde con el grafema <Jota> no se pronuncia igual que en español? ¿No debería tomar nota la RTVE de este atropello para evitar que se vuelva a producir en el futuro?

13 de junio de 2000

Francisco Rodríguez Sánchez

Na sua resposta nom deixa de ser paradoxal que os locutores e comentaristas da TVE fagam tantos esforços «por falar correctamente o castelhana assim como qualquer outra língua oficial na Comunidade Autónoma onde tem origem» e línguas como o inglés e nom se molestem pola fonética do galego-português.

ANEXO
rtve

RadioTelevisión Española

007346

RESPUESTA ESCRITA A LA PREGUNTA FORMULADA POR EL DIPUTADO DEL
GRUPO PARLAMENTARIO MIXTO, D. FRANCISCO RODRÍGUEZ SANCHEZ

003931

- Incorrección en la pronunciación de los nombres y apellidos portugueses en medio de titularidad pública.

Todos los presentadores, locutores o comentaristas de TVE se esfuerzan en hablar correctamente el castellano así como cualquier otra lengua española oficial en la Comunidad Autónoma donde tiene su origen.

De igual forma procuran pronunciar los nombres propios pertenecientes a lenguas foráneas de forma que resulten lo más parecido a su fonética original, si bien, sobre todo en los casos en que no se domina una lengua –y no les resulta imprescindible dominarlas todas para ejercer correctamente su profesión-, parece lógico que pueda deslizarse alguna inexactitud máxime si, como en el caso que nos ocupa y en atención a la inmensa mayoría de los espectadores, el comentarista está más atento a la descripción precisa de aquello que sucede con toda rapidez en el campo de juego que a la perfecta vocalización de los fonemas que integran el nombre de los jugadores.

EL DIRECTOR GENERAL DE RTVE

81

Umha segunda pergunta foi apresentada polo deputado Guilherme Vázquez Vázquez relativa à nom existência de impressos em língua portuguesa do exame teórico para obter a carta de conducir, pois que há impressos em inglês, alemám e francês.

No seu texto dizia:

Congreso de los Diputados

Guillermo Vázquez Vázquez
DIPUTADO P. LA CÁMARA

BOLETÍN DE NOTICIAS

15 JUN 2000

Entrada 004217

A LA MESA DEL CONGRESO DE LOS DIPUTADOS

Guillermo Vázquez Vázquez, Diputado del GRUPO PARLAMENTARIO MIXTO (BNG), al amparo de lo dispuesto en el artículo 185 del Reglamento de la Cámara, presenta la siguiente pregunta para la que solicita respuesta por ESCRITO.

El mes de junio de 2000, una ciudadana portuguesa que reside en el ayuntamiento de O Rosal (Pontevedra), y en atención a que su competencia lingüística en español no es perfecta, solicitó que le fueran facilitadas por parte de la Delegación de Tráfico de Pontevedra impresos en lengua portuguesa del examen teórico de conducir. La respuesta de la Delegación fue que, naturalmente al margen de los escritos en español, sólo disponía de impresos en inglés, alemán y francés. No le dieron ninguna otra alternativa. Como es bien sabido, el portugués es una lengua oficial de la Unión Europea, al igual que el español, el inglés, el alemán y el francés. La ciudadana portuguesa ofreció también la posibilidad de hacer el examen en gallego. La respuesta es que tampoco existen formularios en la lengua propia de Galicia.

¿Qué razones explican la no existencia de formularios en lengua portuguesa, para la realización de exámenes para la obtención del permiso de conducir, cuando si existen en otros idiomas de la U.E.? ¿cree el Gobierno necesario corregir esta situación, teniendo en cuenta, que un importante número de ciudadanos portugueses se pueden encontrar en una situación semejante en la planteada y teniendo en cuenta además que el portugués es un idioma próximo y oficial en la U.E.? ¿prevé el Gobierno adoptar alguna iniciativa destinada a poner a disposición de quien lo solicite, formularios en lengua portuguesa para la realización de los exámenes del permiso de circulación?.

¿Qué razones explican, que no dispongan las Delegaciones de Tráfico en Galicia, de formularios en lengua gallega, para la realización de este tipo de exámenes? ¿qué razones explican, a criterio del Gobierno, que los ciudadanos de Cataluña, si dispongan de la posibilidad de realizar sus exámenes en catalán, si lo desean, y los gallegos no? ¿adoptará el Gobierno alguna iniciativa, para que las Delegaciones de Tráfico en Galicia, faciliten, a quien lo desee, impresos en lengua gallega, para la realización de exámenes del permiso de circulación?

15 de junio de 2000

18

Guillermo Vázquez Vázquez
Diputado por Pontevedra

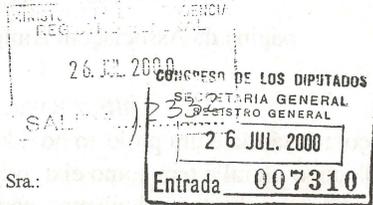
Na resposta dada o 26 de Julho de 2000 também resulta curioso que «nom existem questionários em todos os idiomas dos países que fazem parte da UE; só há dos idiomas mais comuns». Sem mais comentários.

MINISTERIO DE LA PRESIDENCIA

c.c./j.m.

Excma. Sra.:

A los efectos del art. 190 del Reglamento del Congreso de los Diputados, se traslada respuesta del Gobierno respecto al asunto de referencia.

(184) PREGUNTA ESCRITA CONGRESO

184/001496/0000

15/06/00

004217

AUTOR/A: VÁZQUEZ VÁZQUEZ, Guillermo (GMX)

ASUNTO: Inexistencia de formularios en lengua portuguesa para la realización de exámenes para la obtención del permiso de conducir.

RESPUESTA : No existen cuestionarios en todos los idiomas de los países que forman la UE; sólo los hay en los idiomas más comunes.

Por lo que respecta a cuestionarios en gallego, existen desde hace tiempo y, en este momento se están elaborando nuevos cuestionarios para incorporarlos a los ya existentes.

Los cuestionarios en las otras lenguas cooficiales de las Comunidades Autónomas están a disposición de aquellos aspirantes que solicitan realizar la prueba teórica en una lengua distinta al castellano.

Madrid, 18 de julio de 2000

EL SECRETARIO DE ESTADO
DE RELACIONES CON LAS CORTES

19

webs recomendadas pola AGAL

<http://www.agal-gz.org>

<http://www.adigal.org.ar/>

página da Asociación Amigos do Idioma Galego da Argentina

<http://www.pagina.de/artabria>.

A Fundación Artábria é un proxecto novidoso na Terra de Trás-os-Montes, que parte da iniciativa de un colectivo plural e tem como eixo principal sobre o que se articula a defensa da lingua (monolingüismo e reintegracionismo), partindo do principio sociolingüístico de compactar a masa social favorável ao idioma.

<http://members.es.tripod.de/lingua/index1.htm>

página do Movemento de Defensa da Língua

<http://www.multimania.com/questione/>

La Questione della Lingua: página que aborda de maneira séria e objectiva o problema da norma do galego. Conta con numerosos contributos e pode afirmar-se que é un dos lugares que reúne mais información sobre o tema.

<http://www.leca.ufrn.br/portugues/index.html>

A língua portuguesa: Página brasileira de excepcional qualidade sobre a língua portuguesa que trata também o problema da língua na Galiza.

<http://www.ywz.com/susodetoro/>

página do escritor Suso de Toro redigida em galego-português

<http://www.udc.es/depl/x/cac/sopirrait/>

Copyright: Revista literária de grande trajetória que reúne numerosos contributos de diversos autores.

Buscadores:

<http://www.sapo.pt/>

Sapo (Serviço de Apontadores Portugueses)

<http://www.cade.com.br/>

Cadê (buscador brasileiro)

Listas de distribución:

<http://br.groups.yahoo.com/group/agal>

Lista [agal] -Lista interna da AGAL (exclusiva para membros da asociación). Para subscriber-se enviar mensaxe en branco para agal-subscribe@egroups.com.